

Biskoppernes vejledning om dåb i folkekirken

Indledning

De formelle bestemmelser om dåb i folkekirken findes i Anordning om dåb i folkekirken af den 2. januar 2008. I denne anordning forudsættes det, at dåben er et sakramente. Dette betyder, at kirken betragter det, der sker i dåben, som Guds handling. I dåben modtager et menneske pantet på Guds kærlighed. Dåben skænker det liv, som i troen på Jesus Kristus leveres på trods af døden: I dåben modtager mennesket Helligånden med syndernes forladelse og evigt liv. Dåben er en genfødsel og derfor en ny begyndelse. Den betegner, at den døbte lever sit liv på tilgivelsens og opstandelsens vilkår.

I trosbekendelsen, som lyder ved dåben, siges det, at kirken er hellig, fordi den er Guds, og at den er almindelig, fordi den er for alle mennesker. Dåben er en gudstjenstlig begivenhed, hvorved et menneske bliver optaget som medlem af den hellige, almindelige kirke.

I folkekirken er det normalt, at dåben finder sted under en gudstjeneste i kirken. Det kan enten være i forbindelse med en ordinær søndagsgudstjeneste, eller det kan være i forbindelse med en særlig dåbsgudstjeneste.

Uanset om det er et barn eller en voksen, der bliver døbt, er det den samme dåb.

I forbindelse med barnedåb finder der forud en samtale sted mellem præsten og barnets forældre. Samtalen skal belyse den tro, som barnet skal døbes og opdrages i. Om muligt delagtiggøres barnets faddere (dåbsvidner) i indholdet af denne samtale.

Dåben er ikke en isoleret kirkelig handling, men er grundlag for livet, der leves i hverdagen. Det lægger et ansvar både på forældre og kirke. Derfor er det af stor betydning, at forældrene af den lokale sognekirke kan få pædagogisk hjælp og støtte med henblik på barnets opdragelse i den kristne tro, så barnet selv kan blive fortrolig med det liv, som dåben giver.

Når det drejer sig om dåb af store børn og voksne, skal der tilsvarende forud for dåben gives indføring og undervisning i kristendommens indhold og betydning. For store børns vedkommende vil denne undervisning undertiden falde sammen med konfirmationsforberedelsen. For voksne menneskers vedkommende vil der som regel være tale om et individuelt undervisnings- og samtaleforløb hos den præst, som har påtaget sig at forrette selve dåbshandlingen.

Hvis en dåb af den ene eller den anden grund finder sted uden for gudstjenesten, vil den altid senere kunne blive bekræftet i menighedens sammenhæng under en gudstjeneste. For eksempel vil et barn, som er blevet døbt på hospitalet, normalt senere blive fremstillet (præsenteret) for den lokale menighed under en gudstjeneste.

Alle spørgsmål vedrørende Anordning om dåb i folkekirken kan indbringes for biskoppen, jf. anordningens § 7, stk. 2. Det gælder også, hvis der i ekstreme tilfælde skulle opstå en konflikt om forståelsen af anordningen mellem præst og dåbsforældre eller en voksen, der anmoder om dåb.

Vejledning i forbindelse med barnedåb

I Danmark døbes de fleste børn enten som spæde eller lidt senere. Dåben er således et af de vigtigste bindeled mellem folk og kirke i Danmark. Dette bindeled bør plejes og

styrkes. Det indebærer pligter for præsten og for den menighed, der modtager børnene som medlemmer.

Forældre kan have mange motiver til at lade deres børn døbe. Fælles for dem er, at de ønsker at gøre det bedste for barnet. I mødet med forældrene gælder det om at indfælde dette motiv i en kristen fortolkning, og dermed gøre det klart, at den kristne dåb er det bedste, man kan give sit barn.

Dåbssamtalen

Når der anmeldes dåb, kontakter præsten forældrene med henblik på en dåbssamtale. Ved denne samtale bør begge forældre være tilstede. Samtalen kan finde sted hjemme hos forældrene, hos præsten eller i kirken. I sogne med mange dåb kan det være en udmærket idé at samle flere forældrepar til en fælles dåbssamtale i kirken. Eventuelt kan også gudmoder eller gudfader og eventuelle andre faddere være til stede.

Hvad denne dåbssamtale skal indeholde, afhænger i høj grad af forældrenes baggrund, men en væsentlig del af samtalen må selv sagt gå ud på at gøre forældre og faddere fortrolige med dåbens ritual og indhold. Drejer det sig om et større barn, vil det være naturligt at inddrage barnet i dåbssamtalen forud for dåbshandlingen. Den egentlige dåbsundervisning af barnedøbte finder sted i form af forældrenes oplæring af barnet i kristentro og deltagelse i kirkens indledende konfirmationsforberedelse, konfirmationsforberedelsen og frivilligt kirkeligt børne- og ungdomsarbejde forud for og efter dåben.

Under dåbssamtalen bliver præsten underrettet om, hvem der skal være faddere til barnet. Fadderne har to funktioner: Dels skal de kunne bevidne, at barnet er døbt med den kristne dåb, dels har de et moralsk ansvar for, at barnet i tilfælde af forældrenes død, får en kristen opdragelse. Selv om en sådan ulykke ikke skulle indtræffe, vil faddere normalt følge deres fadderbarn med en særlig opmærksomhed. Fadderne indskrives i kirkebogen sammen med oplysninger om barnets dåb. Som dåbsvidner kan fadderne ikke slettes fra kirkebogen. Hvis det skønnes, at en fadder ved religionsskifte eller ved et strafbart overgreb mod barnet har fortabt den reelle mulighed for i givet fald at kunne tage vare på barnets kristelige opdragelse, må barnets forældre selv underrette den pågældende fadder herom.

Gudstjenesten

I dag er dåben i folkekirken ofte blevet til en omfattende familiefest. Derfor det store fremmøde af familie og venner til gudstjenesten til forskel fra tidligere tider. Det kan skabe vanskeligheder ved en søndagsgudstjeneste for helheden og sammenhængen, især når der er flere dåb. Menigheden kan falde fra hinanden i dåbsfølge og den øvrige menighed. Det er en væsentlig opgave at gøre alt for at fremme sammenhængen gudstjenesten igennem. Ikke mindst er det afgørende for, hvordan en dåb opleves, at præsten gør sig umage i gennemførelsen af selve dåbshandlingen, så den ikke fremtræder som et ritual, der bare skal afvikles, men som en tiltale og tilsigelse til netop dette barn og dets forældre, faddere og familie.

I mange sogne sørger menighedsrådet for, at der kan udleveres en børnebibel, et dåbslys eller noget tilsvarende i forbindelse med dåben som en gave fra menigheden. Der i dag stor opmærksomhed på betydningen af synlige tegn i forbindelse med særlige begivenheder.

Dåbsforældreundervisning

Af endnu større betydning er det, at der tilbydes en efterfølgende dåbsforældreundervisning. Der er i nutiden en langt større nysgerrighed og åbenhed end tidligere for at få et dybere kendskab til, hvad kristentroen går ud på, og hvordan den bringes i spil i barnets opdragelse, så det kan blive fortroligt med indholdet af den dåb, det har modtaget.

Forældreundervisning kan finde sted på forskellige måder afhængig af de muligheder, der er til stede i sognet. Dåbsforældrene får en indføring i den kristne tro og gøres opmærksom på de værktøjer, man rent praktisk kan bruge i en kristen børneopdragelse. Det drejer sig f.eks. om egnede aftensange og bønner, om gode bibelhistorier, og information om hvilke religiøse spørgsmål, der kan opstå hos børn i de første leveår.

En sådan dåbsforældreundervisning kan skabe fællesskaber mellem dåbsforældre indbyrdes og mellem dem og den øvrige menighed. Tilbuddet om et sådant dåbsforældreundervisningsforløb bør udleveres i forbindelse med dåbssamtalen, hvilket muligvis, hvis dåbstilmeldingen har fundet sted i god tid, også kan føre til, at forældrene følger dette forløb inden dåben.

Dåbsopfølgende initiaiver

Erfaringen viser, at tærsklen ind til kirkerummet ofte er høj, når det gælder dåbsfamiliernes efterfølgende deltagelse i de almindelige gudstjenester. Derfor kan dåben følges op ved, at der indbydes til børne- og familiegudstjenester. Dåben kan i de efterfølgende år også følges op med en hilsen til barnet og dets forældre på dåbsdagen med relevant materiale til alderstrinnet. Hvor der er ressourcer til personlige besøg, er dette ligeledes af stor betydning. Det siger sig selv, at det umuligt kan overkommes af præsten alene. Det er derfor nødvendigt, at menighedsrådet sørger for ressourcer til, at der fra sognekirken kan holdes løbende kontakt med dåbsbørnene og deres forældre. På den måde kan der skabes en kontinuitet mellem dåbsdagen og den indledende konfirmationsforberedelse.

En sådan indsats kræver ikke alene økonomiske midler, men også menneskelige ressourcer i form af en frivillig indsats i menigheden. Her er der et område, hvor menigheden på en kreativ måde kan fremme bevidstheden om det kald, som enhver menighed har i kraft af det almindelige præstedømme.

Vejledning i forbindelse med dåb af voksne

Indledning

Antallet af voksendåb har været stigende de senere år. Det giver anledning til vejledning om voksendåb.

Grundlæggende er voksendåb og barnedåb én og samme dåb. Både i nytestamentlig og evangelisk-luthersk forståelse er dåben og troen Guds suveræne gave. Med dåben gives der mennesket, barn som voksen, fuld hjemstedsret i Guds rige ved Jesu Kristi nåde og magt. ”Den, der ikke modtager Guds rige ligesom et lille barn, kommer slet ikke ind i det” (Mark 10,13-16). Når man skelner mellem barnedåb og voksendåb, hænger det sammen med, at den, der skal døbes, har nået en sådan alder og modenhed, at det vil

være naturligt, at vedkommende i forbindelse med tilspørgslen i dåbsritualet svarer for sig selv.

Til dåb hører undervisning i troens liv og indhold. I en evangelisk-luthersk forståelse er sammenhængen mellem dåb og dåbsundervisning uomgængelig.

Ved voksendåb er undervisningen almindeligvis en dåbsforberedende undervisning. Undervisningsforløbet er samtidig en måde at imødekomme de personlige overvejelser, der ligger i den voksnes beslutning om at blive døbt.

Baggrund for voksendåb

Den voksnes anmodning om dåb er båret af individuel motivation. Alligevel kan der peges på en række generelle træk, der danner baggrund for voksendåb i dag:

- a. Der er voksne, for hvem forældrene i sin tid har fravalgt barnedåben, men som nu selv ønsker dåben. Dette kan for eksempel være foranlediget af dåb af egne børn eller børnenes deltagelse i indledende konfirmationsforberedelse, konfirmationsforberedelsen, frivilligt kirkeligt børne- og ungdomsarbejde, kirkekor m.m.. Ofte har disse mennesker en forståelse af kristendommen og kirken (bl.a. salmerne), som allerede er etableret via skole og kulturtradition igennem opvæksten. Selv om folkeskolens og gymnasiets undervisning i kristendom ikke kan være dåbsundervisning, har den ikke desto mindre en væsentlig betydning for en grundforståelse af kristendommen.
- b. Der er voksne, der konverterer fra andre religioner. Det drejer sig især om mennesker, som er tilflyttet Danmark ved ægteskab eller er kommet hertil som indvandrere/flygtninge, herunder andengenerations unge, der har haft deres opvækst i en anden religion end den kristne. Det er mennesker, som i givet fald skal overvinde forståelsesvanskeligheder i forhold til kristendommen, der i udgangspunktet vanskeligt kan blive set fra andre vinkler end den religion eller tro, de kommer fra.
- c. Der er voksne, der kommer fra trossamfund uden anerkendt dåb eller uden dåb i det hele taget. Det drejer sig om personer, der har et grundlæggende kendskab til kristendom, men som skal indføres i evangelisk-luthersk kristendomsforståelse.
- d. Der er voksne, som betegner sig som religiøst søgende mennesker, og som nu søger et religiøst holdepunkt i den rituelle handling.

Disse mennesker vil ofte have diffuse begreber omkring det kristent-religiøse, som kan vanskeliggøre en forståelse af dåben og dens indhold i en evangelisk-luthersk kontekst.

Voksendåb forudsætter et personligt fremsat ønske. Begæringen kan fremsættes over for en hvilken som helst præst i folkekirken, men det påhviler den præst, i hvis sogn dåbskandidaten har bopæl, at tage sig af dåben. Dåben hører ligesom barnedåb hjemme i søndagsgudstjenesten i menigheden, men kan også finde sted på et andet tidspunkt.

Genindmeldelse i Folkekirken

Det store antal genindmeldelser af døbte i Folkekirken må også give anledning til overvejelser over den kirkelige praksis. Nogle genindmeldelser kan kræve en grundig samtale og måske tilbud om et undervisningsforløb. Samtidig kan det være af betydning at imødekomme et eventuelt ønske fra den genindmeldte om en markering, f.eks. i gudstjenesten, kirkebønnen eller under meddelelser fra prædikestolen. Der vil også kunne tilbydes en konfirmationshandling, uanset om en sådan allerede har fundet sted.

Den dåbsforberedende undervisnings grundform

En dåbsforberedende voksenundervisning må bestå af:

- a. en indledende personlig samtale, hvor dåbskandidaten får mulighed for at formulere sit dåbsønske og afklare det yderligere sammen med præsten. Herefter træffes beslutning om den egentlige dåbsforberedende undervisnings omfang og form.
- b. et dåbsforberedende undervisningsforløb enten i form af en eller flere samtaler eller en kombination af selvstudium/samtale. Bibelen, salmebogen og bl.a. en række voksenkatekismer rummer egnet stof til selvstudium. Undervisningsforløbet har til formål at styrke dåbskandidatens indsigt i og fortrolighed med det indhold og liv, som dåben er grundlaget for.

Den dåbsforberedende undervisnings indhold

En dåbsforberedende undervisning skal tage højde for dåbskandidatens forudsætninger. Det må f.eks. have betydning, om dåbskandidaten i forvejen er grundfæstet i en kristen kulturtradition gennem opvæksten eller kommer fra en helt anden kulturtradition og religion, jf. baggrund for voksendåb. Disse forudsætninger har indflydelse både på dåbsundervisningens omfang, dens struktur og indhold.

Selv om udformningen må blive individuel, er indholdet af dåbsundervisningen grundlæggende det samme, som gælder for konfirmationsforberedelsen: Styrkelse af fortroligheden med den kristne børnelærdom, dvs. det grundlæggende i den kristne tro, og folkekirkens gudstjeneste¹.

Den dåbsforberedende undervisning har som sit mål at hjælpe dåbskandidaten til:

- a. at få en grundlæggende viden om frelseshistorien, som den fortælles i Det Gamle og Det Nye Testamente,
- b. at bruge trosbekendelsen både som bøn og lovprisning og som tydnings- og forståelsesnøgle til det grundlæggende i den kristne tro,
- c. at tilegne sig Fadervor som den døbttes grundlæggende bøn,
- d. at opnå fortrolighed med gudstjenesten,
- e. at være i stand til at se, hvordan kristenliv må finde udtryk i dagligdagen sammen med andre mennesker og i forholdet til det omgivende samfund.

¹ jf. Kgl. anordning om konfirmationsforberedelse af 1989 § 4

BILAG 1

Litteraturliste til vejledning i forbindelse med barnedåb

Salmer:

Den Danske Salmebog. Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 2003.
Edith Aller (red.): Gud ske tak og lov. Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 1993.
Helene Dam og Inge Marstal: Min første salmebog. Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 2004.
Tilhørende CD og DVD med pædagogisk instruktion.

Bibelhistorie:

Johannes Møllehave. Min allerførste Bibel. Sesam 1995.
Johannes Møllehave: Børnebibelen. Materialecentralen/RPC 1996
Johannes Møllehave: Børnenes Computerbibel. Det Danske Bibelselskab 1998.
Morten Pontoppidan: Bibelske historier fortalt for børn 1909-11. Gyldendal 1985.
Sesams Børnebibel. Genfortalt af Tine Lindhardt. Sesam 1998.
Ingrid Schrøder-Hansen: Bibelens Historier. Det Gamle Testamente. Gyldendal 1999.
Ingrid Schrøder-Hansen: Bibelens Historier. Det Nye Testamente. Gyldendal 1999.

Dåbsoplæring:

Nina Tange: Barnedåb. Forældrenes bog. Materialecentralen/RPC 1998
Hjemmenes Dåbsklub. Lohses Forlag 2002.
Folkekirkens Dåbshilsen. Redskaber og idemateriale til dåbsoplæring. Folkekirkens Dåbshilsen 2004.
Peter Søes. Lille bog om dåben, Credo forlag, København 2003

Litteraturliste til vejledning i forbindelse med voksendåb

Salmer:

Den Danske Salmebog. Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 2003.
Jørgen Kjærgaard: Salmehåndbog I-II. Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 2003.

Den bibelske historie:

Bibelen. I standardudgave. Det Danske Bibelselskab 1992.
Bibelen. I paperback. Til konfirmander og unge. Med pædagogiske hjælpesider. Det Danske Bibelselskab 2004.
Bibelen. I paperback. Til unge og voksne. Med faktasider. Det Danske Bibelselskab 2004.
Peter Madsen: Menneskesønnen. Tegneserie. Det Danske Bibelselskab 1995.
Det Nye Testamente illustreret. Det Danske Bibelselskab 2002.
Markusevangeliet. Fortalt af skuespilleren Caspar Koch. VHS. Det Danske Bibelselskab 2001.

Dåbsforberedelse:

Søren Lodberg Hvas og Kaj Mogensen. En folkebog om troen. Aalborg Stiftsavis Forlag 1999.
Jan Lindhardt: Katekismus i kristendom. Børnelærdom for voksne. Rosinante 2000.
Eberhardt Harbsmeier (red.): Katekismus 2000. Anis 2000.
Niels Henrik Arendt og Agnete Brink: En lille bog om kristendommen. Anis 2001.
Erik Ågård: Den kristne tro. Religionspædagogisk Forlag 2002.

Hjertesager. Voksenkatekismus. Københavns stift/RPC 2003.
Søren Lodberg Hvas: Bogen om Fadervor. Det Danske Bibelselskab 2003.